

УДК 332.14

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Надьон Г.О., д.е.н., професор,
Ромахова О.О., к.е.н., доцент,
Держак Н.О., к.е.н., доцент (СНУ ім. В. Даля)*

Продуктивні партнерства є основною складовою фінансово-економічної безпеки підприємства та його успіху. Партнерство - це те, що дає можливість державам, підприємствам або людям реалізовувати безперервне вдосконалення та сталий розвиток. Працюючи разом з іншими, у держави, особистості чи підприємства є можливість направити свої ресурси і здібності на здійснення найбільш актуальних і важливих проектів.

Ключові слова: підприємство, фінансово-економічної безпека, соціальне партнерство, гармонізація інтересів, учасники ринкового процесу.

Постановка проблеми. Сьогодні відбувається зміна уявлення про цілі розвитку підприємства та його фінансово-економічної безпеки. Якщо раніше вважалося, що підприємство має зосередити свої зусилля на досягненні однієї або декількох основних цілей, наприклад, на максимізації корисності споживачів (в традиційній економічній теорії) або створенні найвищої цінності для споживача (в маркетингу), то сьогодні доцільно говорити про необхідність розробки збалансованої фінансово-економічної безпеки в системі розвитку підприємства. Одним з напрямків формування такої системи є встановлення взаємовигідних стосунків між учасниками ринкового процесу через партнерство. Проблеми забезпечення фінансової безпеки і фінансової стійкості отримали останнім часом надзвичайну актуальність, що пов'язано не лише з фінансовою кризою, зростанням нестабільності, але і глобалізацією економічного простору, що призводить до збільшення числа загроз у вигляді нестабільності фінансових і товарних ринків. Процеси глобалізації і диференціація громадського розвитку породжують економічні стосунки, усередині яких виникають деструктивні протиріччя як джерела загроз економічній безпеці в цілому і фінансовій особливо. У цих умовах і держава, і регіони, і підприємства зіткнулися з необхідністю принципово нових підходів до забезпечення безпеки і стійкості свого розвитку. Фінансова безпека - це складна, багаторівнева функціональна система, в якій безперервно відбуваються взаємодії життєво важливих інтересів особи, соціальних груп, бізнесу, суспільства, держави. Саме такі інтереси покладено в основу соціального партнерства. Соціальне партнерство як ідеологія, форми і методи узгодження інтересів партнерів сприяє

мінімізації фінансових ризиків і забезпечує конструктивну взаємодію.

Партнерство - це добровільне узгодження про співпрацю між двома або більше сторонами, в якому всі учасники домовляються працювати разом для досягнення загальної мети або виконання певного завдання і розділяти ризики, відповідальність, ресурси, правомочність і прибуток [2].

Продуктивні партнерства є основою успіху. Партнерство - це те, що дає можливість державам, підприємствам або людям реалізовувати безперервне вдосконалення та сталий розвиток. Працюючи разом з іншими, у держави, особистості чи підприємства є можливість направити свої ресурси і здібності на здійснення найбільш актуальних і важливих проектів.

Метою статті є виявлення ролі соціального партнерства у формуванні системи стійкого розвитку підприємства та його фінансово-економічної безпеки.

Аналіз останніх публікацій. Багато соціологів і економістів бачать в соціальному партнерстві виключно «...умову трансформації трудових стосунків» і «...модель взаємовідносин між працедавцями і найнятими робітниками, яка має за основу взаємні поступки і компроміси» [2]. Так, В.В. Радаєв виділяє в соціальному партнерстві «...систему інститутів, механізмів і процедур, покликаних підтримувати баланс інтересів сторін, що беруть участь в переговорах про оплату і умови праці (працедавців і найнятих робітників), що сприяють досягненню взаємоприйняттого для них компромісу заради реалізації як корпоративних, так і загальносоціальних цілей» [1]. В.А. Міхеєв, автор підручника про соціальне партнерство, розглядає його як "цивілізовану форму громадських стосунків в соціально-трудої сфері, що забезпечує узгодження і захист інтересів

працівників, працедавців (підприємців) і органів державної влади [2].

Проте не всі вчені є прибічниками такої точки зору. У монографії «Стратегічне партнерство влади, бізнесу і суспільства», колектив авторів стверджує, що «...система соціального партнерства в тому вигляді, в якому вона склалася і існує у багатьох розвинених країнах, набагато ширше за своїм змістом і зовсім не зводиться тільки до стосунків між працедавцями і найнятими робітниками. Це і стосунки між владою і опозицією, державою і неурядовими організаціями, асоціаціями товаровиробників і товариством споживачів ...» [3]. Такої точки зору дотримуються і Г.П. Зинченко і І.І. Рогов [4].

Більшість дослідників трактують соціальне партнерство, передусім, як ідеологію, форми і методи узгодження інтересів партнерів - соціальних груп - для забезпечення їх конструктивної взаємодії, а також як особливий тип стосунків соціальних суб'єктів, який базується на певних принципах, має свою мету і відповідні процедури.

Викладення основного матеріалу.

Питання властивостей соціального партнерства, як взаємодії соціальних суб'єктів розробляються, але зовсім повільно, як в науковому, так і в науково-практичному плані. Відмітимо найбільш важливі з них. По-перше, взаємодія в соціальному партнерстві - це консенсус - орієнтована взаємодія, що припускає досягнення цілей і реалізацію інтересів соціальних суб'єктів через зближення позицій і досягнення згоди без якого-небудь тиску з боку одного з суб'єктів партнерства. Цю властивість можна назвати ще «конвенціональністю» соціального партнерства. Спроба однієї із сторін соціального партнерства ослабити властивість конвенціональності негайно призводить до руйнування самої структури взаємодії і переводить його у фазу протистояння. По-друге, найважливішою властивістю соціальної взаємодії в соціальному партнерстві є стійкість. Під стійкістю розуміється підтримка і відтворення соціальними суб'єктами однотипних, які впізнаються іншими соціальними партнерами, моделей поведінки. Фінансова стійкість забезпечується за рахунок підвищення порозуміння між учасниками ринкового процесу, а це в свою чергу допомагає зміцнити вартість торгової марки [4]. Центральним об'єктом уваги соціального партнерства є особа, як носій знань навичок, цінностей з одного боку і потреб з іншого.

На нашу думку соціальне партнерство - особливий тип стосунків, що відповідає ринковому суспільству і підтримує баланс реалізації оптимальних інтересів різних соціальних груп.

Формування системи фінансово-економічної безпеки підприємства за допомогою соціального партнерства має декілька областей, таких як трудові стосунки, стосунки із споживачами і постачальниками, кредиторами та інвесторами, стосунки з владою і зацікавленими громадськими організаціями. Так Ф.І. Хміль вказує, що організація, як правило, має справу з чотирма групами інтересів, між якими виникають партнерські взаємовідносини:

- 1) внутрішні (власники, менеджери, співробітники);
- 2) господарські (покупці, постачальники, конкуренти, потенційна робоча сила);
- 3) громадські (державна, засоби масової інформації, громадські організації, тощо);
- 4) інтереси захисників навколишнього середовища (вчені, асоціації зацікавлених організацій і груп, держава та ін.) [5].

Значення груп інтересів для розвитку суспільства або організації різне і визначається ситуативно. Взаємовідносини з ними постійно змінюються залежно від характеру взаємних претензій. Так, не тільки організація має певні обов'язки перед суспільством, але й суспільство, як одна із груп претензій, бере на себе певні зобов'язання перед організацією. В результаті виникає необхідність організації цілеспрямованого управління зв'язками з групами, що розглядаються.

У цьому дослідженні розглядаються особливості прояву соціального партнерства у форматах «підприємство - інвестор», «працедавець - співробітник» і «підприємство - споживач», та його вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства.

До основних принципів соціального партнерства в форматі «підприємство-інвестор» відносять: дотримання норм законодавства; повноважність представників сторін; рівноправ'я сторін у свободі вибору і обговоренні питань, договорів і стосунків; добровільність сторін в перейнятті на себе зобов'язань; систематичність контролю і відповідальність за виконання зобов'язань.

В якості суб'єктів (сторін) соціального партнерства формату «працедавець-співробітник» виступають працедавці і держава. Практика партнерських стосунків виробила такі форми їх реалізації, як колективні договори і угоди, консультації і переговори з реалізації соціальної і трудової політики, узгодження дій, спрямованих на задоволення інтересів сторін, спільний контроль за виконанням досягнутих сторонами домовленостей, що забезпечує виконання чинного законодавства.

Сьогодні люди - найцінніший і недостатньо використовуваний ресурс підприємства. Працівники - сховище знань і

осереддя конкурентної переваги. Добре навчені і досить мотивовані працівники потрібні для розробки і реалізації стратегії, особливо у сьогодишньому світі, що прискорюється і ускладнюється, де одні тільки керівники вищої ланки більше не можуть забезпечити конкурентоспроможність фірми. Успішне партнерство з працівниками - погоджений набір відповідних систем і процесів, що відбиває середовище бізнесу, стратегію підприємства і систему цінностей організації. Для кожної організації система цінностей унікальна, але є основні принципи, загальні для усіх компаній, які розглядають нові партнерські стосунки із співробітниками. Соціальне партнерство реалізується через систему угод на державному, галузевому, територіальному, професійному рівнях, а також за допомогою укладення колективних договорів на підприємствах, в організаціях і установах.

В якості суб'єктів (сторін) соціального партнерства формату «підприємство – споживач» виступають підприємства і організації, що представляють на ринку свої товари і послуги. Партнерські стосунки з клієнтом - це спільне створення майбутнього для обох сторін, кращого, ніж те, яке могла б досягти кожна сторона самостійно. Створення партнерських стосунків з клієнтами дозволяє підприємствам і організаціям зосередитися на ухваленні об'єктивних і ефективних рішень, використанні ринкових можливостей в умовах нестабільності. Ця концепція дозволяє знаходити взаємно прийнятні рішення загальних проблем або домагатися досконалості в кожному випадку продажу або надання послуги. Такого роду партнерство вимагає також зобов'язання будувати довгострокові стосунки, які створюють синергію знання, надійності і адаптується для обох сторін. Соціальне партнерство між підприємством і споживачем - це безперервний процес визначення і створення нових цінностей разом з індивідуальними покупцями, а потім спільного отримання і розподілу вигоди від цієї діяльності між партнерами. Він включає розуміння, фокусування уваги і управління поточною спільною діяльністю постачальників і обраних покупців для взаємного створення і спільного використання цінностей через взаємозалежність і адаптацію організації.

Таким чином, правильно сформовані стосунки між учасниками ринкових процесів на

основі соціального партнерства, дають змогу виконати основні завдання фінансової безпеки на підприємстві, а саме: забезпечити стійкий розвиток підприємства, нейтралізувати негативні дії фінансових і банківських криз і умисних дій конкурентів, тінювих структур на розвиток підприємства; запобігти агентським конфліктам між акціонерами, менеджерами і кредиторами підприємства, найбільш оптимально для підприємства притягати і використати різні джерела фінансування.

Висновки. Однією зі складових системи фінансово-економічної безпеки підприємства повинні стати партнерські стосунки як усередині підприємства, так і в зовнішньому середовищі. Правильно побудовані стосунки між підприємством і співробітниками через моніторинг лояльності співробітників, організацію тренінгів на робочих місцях, кар'єрне зростання для персоналу, мотивацію створюють передумови для подальшого ланцюжка формату "підприємство-споживач", що, у свою чергу, дозволить забезпечити його фінансову стійкість та конкурентоспроможність. Надалі потрібний перегляд традиційних організаційних структур, бізнес-одниць, організованих за принципом товарної або ринкової орієнтації. Сьогодні підприємство розглядається в контексті соціального партнерства і потенційних можливостей з усіма учасниками ринкового процесу в суспільстві.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Радаев В.В. Экономическая социология. Учебное пособие для вузов / Радаев В.В. М: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. — 603 с.
2. Михеев В.А. Основы социального партнерства: теория и политика. Учебник для вузов / В.А. Михеев. – М., 2001. — 448 с.
3. Стратегическое партнерство власти, бизнеса и общества: монография / [А.А. Дрегалло, В.В. Степанова, А.С. Богданова, Т.С. Буторина и др.]; под ред. А.А. Дрегалло. — Архангельск.: Поморский университет, 2010. – 346 с.
4. Зинченко Г.П. Социальное партнерство / Зинченко Г.П. Рогов И.И. — М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К»; Академцентр, 2009. — 224 с.
5. Хміль Ф.І. Основи менеджменту: Підручник для студ. вищих навч. закладів / Ф.І. Хміль. – К.: Академія, 2003. -538 с.

Аннотація. Продуктивные партнерства являются основной составляющей финансово-экономической безопасности предприятия и его успеха. Партнерство - это то, что дает возможность государству, предприятиям или людям реализовывать непрерывное совершенствование и устойчивое развитие. Работая вместе с другими, у государства, личности или предприятия есть возможность направить свои ресурсы и способности на осуществление наиболее актуальных и важных проектов.

Ключевые слова: предприятие, финансово-экономической безопасности, социальное партнерство, гармонизация интересов, участники рыночного процесса.

Summary. Productive partnerships are the basic constituent of financial-economic safety of enterprise and his success. Partnership - it that gives an opportunity to the state, to realize continuous perfection and steady development enterprises or people. Working together with other, at the state, personalities or enterprises are possibility to point the resources and capabilities at realization of the most actual and important projects.

Keywords: enterprise, финансово-экономической safety, social partnership, harmonization of interests, participants of market process.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Боровик Ю.Т.

УДК 005.2+65 : 658.155.012.7 + 65.012.8

ВУЗЬКОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Овчаренко Є.І., к.е.н., доцент (СНУ ім. В. Даля)

Розглянуто поняття системи управління економічною безпекою підприємства. Визначено переваги та недоліки вузькофункціонального підходу в управлінні економічною безпекою підприємства. Розглянуто можливості поєднання теорії прийняття управлінських рішень з вимогами концепції управління економічною безпекою підприємств.

Ключові слова: економічна безпека, управління, підприємство, підхід до управління.

Постановка проблеми. Захист від небажаних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища був і залишається природною потребою будь-якого підприємства. Від точної ідентифікації загроз, від правильного вибору вимірників їх прояву залежить ступінь адекватності управління економічною безпекою підприємства (ЕБП). Залежно від цього формується комплекс необхідних заходів попередження і нейтралізації небезпеки, відповідних масштабу і характеру загроз. На тлі необхідності надання ознак системності усім складовим забезпечення та утримання певного рівня ЕБП у безпекознавстві сформовано та введено у науковий та практичний вжиток поняття системи управління економічною безпекою підприємства (надалі СУЕБП).

Загальновізвано, що існує нагальна необхідність поєднання теорії та практики прийняття управлінських рішень з вимогами концепції управління ЕБП. Але доки існує мало емпіричних свідчень застосування цього поєднання на практиці з дотриманням певного рівня результативності. У результаті взаємодії та протидії наукових думок щодо принципів систематизації на емпіричному рівні з'явилося

багато підходів до розуміння поняття економічної безпеки та її забезпечення на рівні підприємства. До основних з них можна віднести: захисний, ресурсно-функціональний, гармонізаційний, комплементарний та вузькофункціональний підходи. Кожен з цих підходів характеризується певним співвідношенням теоретичної значущості та практичної простоти застосування. Гармонізаційний та комплементарний підходи є найбільш комплексними та найбільш повно та непротивірно пояснюють принципи функціонування СУЕБП. Але ці підходи є занадто складними для застосування на реальних підприємствах. Це зумовлено багатьма причинами. Головною з них, на думку автора, є невідповідність змісту ключових управлінських понять в теорії прийняття рішень та управлінні економічною безпекою, таких як: об'єкт управління, мета, альтернативи, критерії, моделі, управлінська операція і управлінська процедура, суб'єкт рішення, об'єкт рішення, технологія прийняття рішення тощо.

Вузькофункціональний підхід до забезпечення ЕБП є найпростіше побудованим з усіх, але він найменш уражений такою змістовою невідповідністю. Вузькофункціональний підхід